

UOT 338.48

TURİZMDƏ İNNOVASIYA FƏALİYYƏTİNİN ƏSAS SAHƏLƏRİ

Günay SALMANOVA*
Flora ƏLƏSGƏROVA**

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 21 yanvar 2025; çapa qəbul edilmişdir: 25 mart 2025; online-da çap edilmişdir: 15 may 2025.

Received: 21th of January, 2025; accepted: 25th of March, 2025; published online: 15th of May, 2025.

Açar sözlər: *innovativ fəaliyyət, turizm, turizmdə innovativ fəaliyyət, turizmdə innovativ fəaliyyət istiqamətləri, rekreasiya*

Giriş

Elmi tədqiqat işində innovativ fəaliyyətin turizmin vəziyyətinə təsirinin əhəmiyyəti və gücündən bəhs edir. Məqalədə turizmdə innovativ fəaliyyətin əsas tərifini təklif olunur. Turizmdə innovativ fəaliyyətin əsas istiqamətləri müəyyən edilir.

Turizmin innovativ inkişafı yeniliyi ilə səciyyələnən və sənayenin inkişafında müsbət dəyişikliklərə səbəb olan sistemli hadisədir. Turizm sənayesinin innovativ inkişafının xüsusiyyəti çoxlu sayda əlaqəli sənaye və proseslərin əhatə olunmasıdır. Bu xüsusiyyətə əsaslanaraq, turizmin innovativ inkişafı tarazlaşdırılmalı, yəni turizm xidmətlərinin göstərilməsinin bütün mərhələlərini əhatə etməlidir.

İnnovasiya fəaliyyəti sahəsində baş verən dəyişikliklərin dinamikası və miqyası bu sahədə elmi biliklərin tədqiqi, optimallaşdırılması və sistemləşdirilməsi zərurətini əvvəlcədən müəyyən etmişdir. Bu gün iqtisadi sistemlərin innovativ inkişafı problemlərinə həsr olunmuş kifayət qədər elmi sahələr mövcuddur.

İqtisadi sistemlərin innovativ inkişafı təsərrüfat subyektlərinə xarici mühitdə sağ qalmağa və inkişaf etməyə imkan verən yeni rəqabət üstünlüklərinin yaranması ilə xarakterizə olunur. İnnovasiya fəaliyyəti sahəsində tədqiqat sahələri müxtəlif sənaye müəssisələrinin fəaliyyətinə təsir göstərir.

Yerli və xarici alimlərin innovasiya proseslərinin idarə olunması nəzəriyyəsi üzrə fundamental əsərlərinin öyrənilməsi prosesində müəllif belə qənaətə gəlib ki, turizm kimi bir sahədə innovasiya sahəsində tədqiqatların istiqamətləri tam açıqlanmışdır.

1. “Turizm” anlayışının təhlili

Rusiya Federasiyasında iqtisadiyyatın ən gəlirli sahələrindən biri olan turizm bir çox alimlərin marağını əvvəlcədən müəyyən edir. *Cədvəl-1* turizmin iqtisadi anlayışına ən ümumi yanaşmaları təqdim edir.

* magistrant, Bakı Avrasiya Universiteti
e-mail: gunay.salmanova01@gmail.com

** iqtisadi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, Bakı Avrasiya Universiteti
e-mail: flora.alasgarova1@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5936-8323

<https://doi.org/10.30546/25194011.2025.14.2.1016>

Turizmə yanaşmalar

Cədvəl 1.

<i>Müəlliflər</i>	<i>Turizm konsepsiyası</i>
Osadin B	Turist istirahətinin təşkili ilə məşğul olan, istehlakçılara müxtəlif turizm xidmətləri göstərən müxtəlif firma, qurum və müəssisələri özündə birləşdirən (7).
prof., M.N., Dmitriev, dosent, M.N., Zabayeveva	Milli iqtisadiyyatın sektorlararası kompleksi, müəyyən bir istehlakçı kateqoriyasının (turistlərin) ehtiyaclarını ödəyən və həm istehsal, həm də qeyri-istehsal sferalarının sənayelərində təşkilatlardan ibarət olan (2).
M.A. Jukova	Bir çox ölkələrin iqtisadiyyatının yerli əhalinin məşğulluğunu təmin edən mühüm tərkib hissəsi, mehmanxanaların, restoranların, əyləncə tədbirlərinin yerləşməsi, valyuta gəlirləri və s. (3).
N.N. Kabuşkin	İqtisadiyyatın idarə edilməli olan turizm təşkilatçıları və vasitəçilərinin fəaliyyətini özündə birləşdirən sahəsi (4).

“Turizm” anlayışının təfsirlərinin təhlili müəyyən etməyə imkan verdi ki, əksər müəlliflər turizmlə razılaşırlar və inanırlar:

- iqtisadiyyatın bir sahəsidir;
- turistlərin tələbatını ödəyən təşkilatlardan ibarətdir;
- turizm məhsul və xidmətlərinin formalaşması, təşviqi və satışı ilə gəlir mənbəyidir

və s.

Təhlillərə əsasən, əksər alimlərin fikrinə riayət etmək və daha sonra turizmi yüksək keyfiyyətli, unikal məhsulların formalaşdırılması, təşviqi və satışı ilə regionun iqtisadi göstəricilərinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edən təşkilatlar məcmusu kimi nəzərdən keçirmək təklif olunur.

Turizm fəaliyyətinin nəticəsi müxtəlif səbəblərdən köhnəlmiş məhsuldur. Turizm xidmətlərinin istehlakçısının müəyyən miqdarda məhsul və ya xidmət istehlak etməsinə əsaslanaraq, bir tərəfdən turizm xidmətlərinin təchizatçıları arasında rəqabət yaranır. Digər tərəfdən, istehlakçının əlavə xidmətlərə ehtiyacı olduqda təchizatçılar bir-birləri ilə əməkdaşlıq etməlidirlər. Əməkdaşlıq və rəqabət prosesində yeni bir turizm məhsulu meydana çıxır. Hazırda ənənəvi turizm innovativ turizmə çevrilir.

Turizm fəaliyyətinin innovasiya dərəcəsinə görə təsnifləşdirilməsi ideyası yeni deyil. Professor Dmitriyevin, Zabayevevanın və Malıqınanın işlərindən birində klassik və innovativ turizm arasında aydın fərq qoyulur (2).

Turizmin klassik və innovativ hissələrə bölünməsi konkret modelin inkişaf xüsusiyyətlərini əks etdirən konseptual aparatın aydınlaşdırılması ehtiyacını əvvəlcədən müəyyən edir. Bu araşdırmanın kontekstində biz müxtəlif zaman dövrlərində müxtəlif ölkələrin tədqiqatçıları tərəfindən ənənəvi olaraq nəzərdən keçirilən turizmdə innovativ fəaliyyət anlayışlarını təklif edəcəyik: innovativ fəaliyyət, innovativ məhsul və s.

Müəllifin turizm fəaliyyəti və innovativ fəaliyyət anlayışına verdiyi şərhləri araşdıraraq, turizmdə innovativ fəaliyyət anlayışının tərifini verir.

Turizmdə innovativ fəaliyyətlər turizmdə innovativ fəaliyyət subyektləri tərəfindən innovativ turizm məhsulunun formalaşdırılması, həyata keçirilməsi, təşviqi və satışdan sonrakı xidmət, habelə bu proseslərin iqtisadi effektə səbəb olan maliyyə təminatı üçün bir-biri ilə sıx əlaqəli proseslərdir.

Bu tədqiqat kontekstində “Rusiya Federasiyasında turizm fəaliyyətinin əsasları haqqında” Federal Qanundan götürülmüş təriflər əsasında turizmdə innovasiya fəaliyyətinə daxil olan proseslərin şərhindən istifadə etmək məqsədəuyğundur (Cədvəl 2).

Turizmdə innovasiya proseslərinin şərhı

Cədvəl 2.

<i>Proseslər</i>	<i>Ənənəvi turizm</i>	<i>İnnovativ turizm</i>
<i>Formalaşması</i>	Turoperatorun turizm məhsuluna daxil olan müəyyən xidmətləri göstərən üçüncü şəxslərlə (mehmanxanalar, daşıyıcılar, ekskursiya bələdçiləri (bələdçiləri) və s.) müqavilələrin bağlanması və icrası üzrə fəaliyyəti;	İnnovativ turizm məhsuluna daxil olan müəyyən yeni və ya təkmilləşdirilmiş xidmətləri göstərən turizm xidmətləri təchizatçıları ilə müqavilələr bağlamaq və icra etmək üçün turoperatorun sifarişli fəaliyyəti nəticəsində təqdim olunan ideyanın meydana çıxması prosesi.
<i>Təşviqi</i>	Turizm məhsulunun satışına yönəlmiş tədbirlər kompleksi (reklam, ixtisaslaşmış sərgilərdə, yarmarkalarda iştirak, turizm məlumat mərkəzlərinin təşkili, kataloqların, bukletlərin nəşri və s.)	İstehsal olunan innovativ turizm məhsuluna tələbatın stimullaşdırılmasına və müəssisənin müsbət imicinin yaradılmasına yönəlmiş turizm agentliklərinin fəaliyyəti;
<i>İcra</i>	Turist və ya turizm məhsulunun digər müştərisi ilə turizm məhsulunun satışına dair müqavilənin bağlanması üzrə turoperatorun və ya turagentin fəaliyyəti, habelə turoperatorun və (və ya) üçüncü şəxslərin xidmətlərin göstərilməsi sahəsində fəaliyyəti (bu müqaviləyə uyğun olaraq turistlərə);	- istehlakçı ilə innovativ turizm məhsulunun satışına dair müqavilənin bağlanması üzrə turizm agentliklərinin fəaliyyəti, habelə turizm agentliklərinin və (və ya) innovativ turizm xidmətlərinin təchizatçılarının istehlakçıya özlərinin innovativ turizm xidmətləri ilə təmin edilməsində fəaliyyəti (bu müqaviləyə uyğun olaraq).

2. Turizmdə innovasiyaların təsnifatı

Turizmdə innovasiyaların xarakteri və növlərinin müəyyənləşdirilməsinə yanaşmaların ümumiləşdirilməsi turizmdə innovasiyaların aşağıdakı təsnifatını formalaşdırmağa imkan vermişdir:

- *Məhsul innovasiyası* – turizm bazarına yeni bir tur, xidmət və ya məhsul təqdim edir. Turizm məhsulunun yeniliyi təkcə istehsalçılar və təchizatçılar üçün deyil, həm də istehlakçılar və rəqiblər üçün aydın olmalıdır. Yeni tədbirlər (forumlar, festivallar, şoular və ya tamaşalar), yeni turlar, yeni xidmət növləri yeni məhsul kimi çıxış edə bilər. Əmtəə innovasiyaları yeni nəqliyyat və naviqasiya vasitələri, turist sursatlarının yeni variantları və dizaynları ola bilər;

- *Proses innovasiyası* – turizm xidmətlərinin göstərilməsi prosesinə yeni və ya əhəmiyyətli dərəcədə təkmilləşdirilmiş texnika və texnologiyalar tətbiq edir. Proses innovasiyaları məhsul yenilikləri ilə birləşdirilə bilər. Yeni avadanlıqlar, məsələn, binaların təmizlənməsi üçün yeni qurğular, sifariş və izləmə sistemləri texnologiyaları, avtomatlaşdırılmış idarəetmə və satış sistemləri və s.;

- *İdarəetmədə innovasiya* – daha təkmil təşkilatı və istehsal strukturlarını, şirkətin fəaliyyətinin layihələndirilməsinə və iş yerlərinin təşkilinə yeni yanaşmalar təqdim edir. İdarəetmə innovasiyaları da proses və məhsul innovasiyaları ilə birləşdirilir;

- *Biznes modelinin innovasiyası* – bunlar biznesin aparılmasına onun dəyərini və müştəri dəyərini artırma bilən yeni yanaşmalar, şirkətlərarası ünsiyyət və müştəri münasibətlərinə yeni yanaşmaların işlənilib hazırlanması və həyata keçirilməsidir. Müştəri məlumat

bazaları müştərilərə fərdi yanaşmanı davam etdirməyə, müxtəlif ittifaqlara qoşulmağa, lojistikaya yeni yanaşmalara imkan verən yeni biznes modelləri kimi xidmət edə bilər;

- *Marketing innovasiyası* – bunlar müəssisədə marketing fəaliyyətinin təşkilinə yeni yanaşmalardır (təklif və təşviq üçün internet texnologiyalarından ilkin istifadə, elektron ödəniş üsulları);

- *Logistikada innovasiyalar* – sistemlər və mərc zəncirləri, paylama və təchizat, o cümlədən turistlər üçün yeni həllərdir. İnnovasiyalar kimi qovşaqlar, təyinatların inteqrasiya olunmuş informasiya sistemləri, qarşılıqlı hesablaşmaların təmizlənməsi və s.

- *İnstitusional innovasiyalar* – bunlar turizmdə, eləcə də əlaqəli sahələrdə yeni standartlar, normalar və tənzimləmə sistemləridir. Turizm zonalarında hakimiyyət orqanları, sahibkarlıq sektoru və ictimaiyyət arasında əməkdaşlığın yeni sxemləri. Turizm-rekreasiya zonalarının, qumar zonalarının yaradılması, turoperatorların maliyyə məsuliyyəti mexanizminin tətbiqi buna misal ola bilər;

- *Resurs innovasiyaları* – turizm fəaliyyətinin təşkili və məhsul innovasiyalarının inkişafı üçün yeni növ resurslardan istifadə edilməsi;

- *Konseptual innovasiyalar* – turizmdə xidmətlərlə bağlı yeni konsepsiyaların yaradılması və onların həyata keçirilməsi; turist xidmətlərinin istehlakçıları qane edən yeni formatlar, memarlıq, ümumi və texnoloji həllər və s. (12)

3. Turizmdə innovativ fəaliyyət

V.S.Novikov tərəfindən müəyyən edilmiş müddəalara əsasən (6), turizmdə innovativ fəaliyyət üç istiqamətdə inkişaf edir:

- yeniliklərin (təşkilati innovasiyaların) tətbiqi;

- hədəf istehlakçıların ehtiyaclarını ödəməyə və ya müəyyən müddət ərzində əhatə olunmayan müştəriləri cəlb etməyə imkan verən marketing yenilikləri;

- dövri yeniliklər (məhsul yenilikləri).

V.S.Novikov turizmdə innovativ fəaliyyətin əsas istiqamətlərinin texnoloji parametrlərdən (məhsul innovasiyası), daxili məzmunundan (təşkilati və marketing innovasiyası) asılı olaraq hər hansı bir innovasiya növünə aid olan istiqamət prinsipinə uyğun təsnifatı aparılmışdır. Biz gələcək tədqiqatlarda istifadə etmək üçün bu yanaşmanın gücləndirilməsini təklif edirik. Müxtəlif müəlliflər tərəfindən təklif olunan yeniliklərin növlərini və onların təsnifatını nəzərdən keçirərək, A.İ.-nin elmi əsərlərində təsvir olunan təsnifatı seçdik. Priqojin (8) və turizmdə innovativ fəaliyyətin əsas istiqamətlərini kifayət qədər geniş təsvir etməyə imkan verir.

Müəllif təsnifatı 5 qrupa ayırmışdır:

- 1) *Yayılma dərəcəsinə görə*: tək, diffuz;

- 2) *İstehsal dövriyyəsinə yerinə görə*: xammal, təmin etmək (məcburi), baqqal;

- 3) *Ardıcılıqla*: əvəz edən, ləğv etmək, geri qaytarıla bilən, açılış, retrointroduksiya;

- 4) *Gözlənilən bazar payını əhatə etməklə*: yerli, sistemli, strateji;

- 5) *İnnovativ potensiala və yenilik dərəcəsinə görə*: radikal, kombinativ, yaxşılaşır.

Bu araşdırma çərçivəsində bizim üçün ən vacib maraq dairəsi təsnifatın son istiqamətidir ki, bu da innovasiyaların miqyasını və yeniliyini, innovativ dəyişikliyin intensivliyini ən böyük ölçüdə kəmiyyət və keyfiyyət baxımından ifadə edir. İqtisadiyyatın istənilən sektorunda innovasiyaların xüsusiyyətləri və onların nəticələrinin iqtisadi qiymətləndirilməsi və idarəetmə qərarlarının əsaslandırılması üçün vacibdir.

İnnovasiya növlərinin təsnifatı mütəxəssis A.N.Kobişev tərəfindən təklif olunan təsnifatın analoqudur. Priqojin əsərində A.N.Kobişev innovativ fəaliyyətin nəticəsini marketing innovasiyası şəklində nəzərdən keçirir, marketing söylərinin iki istiqamətdə tətbiqini nəzərdə tutur. İnnovativ ideyanın marketingi mərhələsində onun innovativ potensialının dərəcəsini müəyyən etmək vacibdir. Bu meyara görə innovasiyalar üç növə bölünür:

- radikal;
- kombinator;
- dəyişdirici;

G.A.Yakovlev turizmdə innovativ fəaliyyətin əsas istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsinə bir qədər fərqli yanaşma nümayiş etdirdi. Onun fikrincə, turizm müəssisələrinin innovativ fəaliyyətinin əsas istiqamətləri ənənəvi xidmətlərin göstərilməsində yeni texnika və texnologiyaların tətbiqi, yeni xüsusiyyətlərə malik yeni xidmətlərin tətbiqi, ənənəvi turizm xidmətlərinin istehsalının və istehlakının təşkilində dəyişikliklər, turizmin inkişafı, həmçinin əvvəllər istifadə olunmamış yeni turizm resurslarının istifadəsi, turizm xidmətləri və mallarının marketinqinin yeni bazarlarının müəyyən edilməsi və istismarı daxildir.

Təklif olunan variantları nəzərdən keçirərək, “turizmdə innovativ fəaliyyət” iqtisadi kateqoriyasının əvvəllər verilmiş tərifini nəzərə alaraq yanaşmaları birləşdirməyi və gücləndirməyi və onların hansı prosesə aid olmasından asılı olaraq innovativ fəaliyyətin əsas istiqamətlərini nəzərdən keçirərək innovativ fəaliyyətin əsas istiqamətlərini müəyyən etdim (Cədvəl 3).

Turizmdə innovativ fəaliyyətin əsas istiqamətləri

Cədvəl 3.

İnnovasiyanın növü	Prosesin növü		
	<i>Formalaşması</i>	<i>Təşviqi</i>	<i>İcrası</i>
Radikal	İnnovativ məhsul və xidmətlərin istehsalında əvvəllər istifadə olunmamış yeni turizm resurslarından istifadə.	Ənənəvi xidmətlərin təşviqində yeni avadanlıq və texnologiyalardan istifadə.	Yeni istehlakçının və turizm xidmətləri üçün yeni bazarın yaranması
Kombinatorial	Yeni xassələrə malik xidmətlərin ənənəvi turizm məhsuluna daxil edilməsi.	Bu xidmətlər üçün yeni marketinq üsullarından istifadə etməklə ənənəvi turizm xidmətlərinin təşviqi.	Turizm xidmətləri üçün yeni bazarların müəyyən edilməsi və istifadəsi
Təkmilləşmə	Ənənəvi turizm xidmətlərinin istehsalının təşkilində dəyişikliklər.	Ənənəvi turizm xidmətlərinin təbliğinin təşkilinin təkmilləşdirilməsi.	Səyahət şirkətlərinin bazar mövqelərinin saxlanması və ya gücləndirilməsi

A.N.Kobışev tərəfindən təklif olunan innovasiya növlərinin şərhini nəzərə alaraq (5) və innovasiya fəaliyyətinin sənaye komponentini nəzərə alaraq turizmdə innovasiya fəaliyyətinin əsas istiqamətlərini müəyyən etdim.

Nəticə

Turizmin iqtisadiyyatının gəlirli bir sektoru kimi rolu və bu sektorda innovasiya fəaliyyətlərinin əsas istiqamətləri müəyyən edilir.

Tədqiqat zamanı məlum olub ki, turizmin inkişafı yalnız iqtisadi göstəriciləri ilə məhdudlaşmır, həm də turizm məhsulu və xidmətlərinin keyfiyyətini artıraraq rəqabət üstünlüklərini əldə edir.

İnnovativ fəaliyyətlərin tətbiqi turistlərin tələbatlarını daha yaxşı qarşılamağa və regionun enerjisini yaxşılaşdırmağa imkan verir.

İnnovativ yanaşmalar yalnız turizm məhsullarının və xidmətlərin köməyi ilə deyil,

həm də yeni bazarların açılmasına və regionların rəqabət qabiliyyətinin yüksəlməsinə malikdir.

Turizm sahəsində innovativ fəaliyyətin əsas istiqamətləri A.N.Kobışev tərəfindən təklif edilən innovasiya növlərinə əsaslanır. Bu istiqamətlər radikal, kombinatorial və təkmilləşmə növləri üzrə qruplaşdırılır:

1. Radikal innovasiya:

Ənənəvi olmayan xidmətlərdən istifadə etməklə yeni məhsullar və bazarlar yaradılır. Texnologiyaların tətbiqi ilə turizm sahəsinə yeni yanaşma gətirilir.

2. Kombinatorial innovasiya:

Ənənəvi turizm xidmətlərinə yeni xüsusiyyətlər əlavə edilərək məhsulların cazibədarlığı artırılır. Yeni marketinq üsulları ilə ənənəvi xidmətlərin tanıtılması təmin olunur.

3. Təkmilləşmə innovasiyası:

Ənənəvi xidmətlərdə dəyişikliklər edilərək onların keyfiyyəti artırılır, turizm xidmətlərinin bazar mövqeləri gücləndirilir və saxlanılır.

Bu yanaşmalar turizm sahəsində rəqabət qabiliyyətinin artırılması və yeni bazarların formalaşdırılması baxımından strateji əhəmiyyətə malikdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Khaitov O.N. Innovative activity in the field of recreation and tourism. (<https://geniusjournals.org/index.php/erb/article/download/2278/1966/2303>).
2. Александрова А.Ю. Международный туризм. М.: Аспект пресс, 2002, 12 с.
3. Дмитриев М.Н. Экономика и предпринимательство в социально-культурном сервисе и туризме: учебник. М.: Юнити-Дана, 2006, 398 с.
4. Жукова М.А. Менеджмент в туристском бизнесе. М.: КНОРУС, 2006, 192 с.
5. Кабушкин Н.И. Основы менеджмента. Мн.: Новое знание, 2009, 336 с.
6. Кобышев А.Н. Продукты инновационной деятельности. (http://www.innovbusiness.ru/content/document_r_0AFD1368-94B2-423E-BA0A-DEF99A6C416F.html).
7. Новиков В.С. Инновации в туризме. М.: ИЦ "Академия", 2007, 208 с.
8. Осадин Б. Прогнозы в туризме в свете теории ошибок // Туризм: практика, проблемы, перспективы, 2000, №2, с. 12-14.
9. Основные направления инновационной деятельности в туризме. (https://tourlib.net/statti_tourism/kalitvinceva3.htm).
10. Пригожин А.И. Нововведения: стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики). М.: Политиздат, 1989, 272 с.
11. Трифилова А.А. Оценка эффективности инновационного развития предприятия. М.: Финансы и статистика, 2005, 304 с.
12. Федеральный Закон "Об основах туристской деятельности в РФ". Статья 1. Основные понятия.

Резюме

Гюнай Салманова

Основные направления инновационной деятельности в туризме

Туризм является одной из наиболее быстро развивающихся и перспективных сфер экономической деятельности. Туризм имеет высокую экономическую и социальную значимость для экономики многих стран, в том числе и Российской Федерации, что подтверждается результатами проведенных исследований. Современные условия острой конкуренции на туристическом рынке, экономическая и политическая нестабильность во многих регионах, быстро растущие нужды и запросы туристов указывают на необходимость перехода к инновационному методу развития туристической отрасли.

Данная статья посвящена вопросам инноваций в сфере туризма. В статье представлены основные направления инновационной деятельности в сфере туризма, а также факторы, влияющие на инновационное развитие туризма. К факторам, определяющим характеристики инновационной деятельности в сфере туризма, относятся: характеристики туристского продукта, производители и потребители туристских услуг. В статье рассмотрены принципы и основные требования к системе управления инновационной деятельностью в сфере туризма на макро- и микроэкономическом уровне. Рассмотрены понятие, основные функции и задачи инновационного менеджмента в туристической организации.

Если инновационную активность можно измерить абсолютными показателями, количеством примененных инноваций, количеством обученных за отчетный период работников и т.п., то инновационная активность измеряется относительными показателями и отражает темпы роста абсолютных величин инновационной деятельности.

Развитие туристической отрасли является задачей государственной важности, так как стимулирует социально-экономический рост территорий за счет кумулятивного эффекта от деятельности смежных и опорных отраслей национальной экономики, а также способствует формированию его образ. В настоящее время туристический сектор служит основным источником дохода для многих развивающихся стран. Экспорт туристической продукции и услуг создает дополнительный спрос в национальной экономике, повышает уровень занятости населения и обеспечивает рост валютных поступлений. Соответственно, туристический сектор играет важную роль в обеспечении социально-экономического развития и стабильности. Инновационная деятельность, в свою очередь, зависит от экономических и научно-технических возможностей государства, его инновационной политики и потенциала, морального состояния общества. Инновационная деятельность в сфере туризма и отдыха проявляется как процесс, направленный на непосредственную реализацию направлений научно-технического развития, творческих и практических работ, результатов исследований.

Ключевые слова: *инновационная деятельность, туризм, инновационная деятельность в туризме, направления инновационной деятельности в туризме, отдых*

Summary

Gunay Salmanova

Main Directions of Innovative Activity in Tourism

Tourism is one of the most rapidly developing and promising areas of economic activity. Tourism has a high economic and social importance for the economy of many countries, including the Russian Federation, which is confirmed by the results of the conducted research. The modern conditions of fierce competition in the tourism market, economic and political instability in many regions, the rapidly growing needs and demands of tourists indicate the need to switch to an innovative method of development of the tourism industry.

This article is devoted to the issues of innovation in the tourism sector. The article presents the main directions of innovative activity in the tourism sector, as well as factors affecting the innovative development of tourism. The factors determining the characteristics of innovative activity in the tourism sector include: characteristics of the tourism product, producers and consumers of tourist services. The article considers the principles and main requirements of the system of management of innovative activity in the tourism sector at the macro and microeconomic levels. The concept, main functions and tasks of innovative management in a tourism organization are considered.

If innovative activity can be measured by absolute indicators, the number of innovations implemented, the number of employees trained during the reporting period, etc., then innovative activity is measured by relative indicators and reflects the growth rate of absolute values of innovative activity.

The development of the tourism industry is a task of national importance, since it stimulates the socio-economic growth of territories due to the cumulative effect of the activities of related and supporting sectors of the national economy, as well as contributes to the formation of its image. Currently, the tourism sector serves as the main source of income for many developing countries. The export of tourism products and services creates additional demand in the national economy, increases the employment level of the population and ensures an increase in foreign exchange earnings. Accordingly, the tourism sector plays an important role in ensuring socio-economic development and stability. Innovative activity, in turn, depends on the economic and scientific and technical capabilities of the state, its innovation policy and potential, and the moral state of society. Innovative activity in the field of tourism and recreation manifests itself as a process aimed at the direct implementation of scientific and technical development directions, creative

and practical work, and research results.

Key words: *innovative activity, tourism, innovative activity in tourism, directions of innovative activity in tourism, recreation*

Redaksiya heyətinin üzvü i.e.d., prof. Həsənli Yadulla Həmdulla oğlunun rəyi əsasında çapa məsləhət görülmüşdür.